



Akácok

A Pilisi Parkerdő Zrt. az Európai Unió által támogatott *Parkerdő természetesen* programja keretében jelentős természetvédelmi fejlesztéseket hajt végre a főváros környéki védett parkerdőkben. A program egyik legfontosabb eleme a tájidegen feketefenyő és akác erdőállományok átalakítása őshonos lombos fajokból álló erdőkké. Kiadványsorozatunkban azokkal az életközösségekkel, szakszóval erdőtársulásokkal ismerkedünk meg, amelyek kialakításán a program keretében fáradozunk, vagy éppen amelyek természetvédelmi szempontból kívánatos átalakításába belevágtunk.

A sorozat jelen példányában az akácokkal foglalkozunk. A *Parkerdő természetesen* program keretében a Budai-hegység fokozottan védett területein, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Pilisi Tájegységének területén és a Gödöllői-dombságban összesen 21 hektár akácot alakítunk át. Az agresszívan terjedő, tájidegen akácerdők helyén a homoktalajokon szürkenyár és kocsányos tölgy, a hegyvidéki részeken kocsánytalan tölgy uralta elegyes erdőket nevelünk. Hogy miért fontos mindez, az kiderül kiadványunkból!

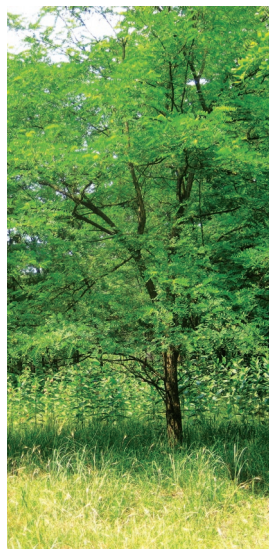
Az akácok Magyarország legnagyobb területet elfoglaló erdei. Elsősorban a síkvidékeken, a mezőgazdasági területekkel váltakozva találkozhatunk állományaival, de a dombvidékek egykori legelőinek jelentős részén ma szintén akácok zöldellnek. Bár sokan az ország „kenyéradó fáját” tisztelik benne, nem szabad elfeledkeznünk azokról a komoly természetvédelmi problémákról, amelyeket az akác a védett őshonos élőhelyeken okoz.



Akác

(Robinia pseudoacacia)

Az akác 20-25 m magasra növő fa. Törzse durván barázdált, ágai tövisesek. Lombozata világoszöld, a napfényt jól átengedi. Páratlanul szárnyasan összetett levelei vékonyak, ősszel hamar sárgára színeződnek. Hosszú fűtökben csüngő, fehér virágai jó illatúak. Április végén az akácok virágoktól fehér-lő ligetei messziről is jól felismerhetők. Mint minden pillangósvirágú növényünknel (borsó, bab, lucerna) az akácnál is hüvelytermést találunk.



Fiatal akác az Alföldön



Az akác (*Robinia pseudo-acacia*) illatos virágaiból értékes méz készül

Az akác, mint „magyar fa”

A fehér akác Észak-Amerika keleti részének erdeiből származik, ahol nincs komoly ipari jelentősége. Európába az 1600-as évek elején került, díszfaként. Magyarországra csaknem száz év leforgása alatt jutott el, ám ettől fogva páratlan karriert futott be. Elsősorban homokos talajok megkötésére kezdték ültetni. Utóbb kiderült, hogy kemény fája alkalmas szerszámnyélnek, szőlőkarónak. Tűzifának szintén kiváló, mivel még nedves állapotban is jól ég. Illatos virágai jó méhlegelők, az akácokban termelt magyar akácméz messze földön jó hírnek örvend.

Mára az akác az ország legelterjedtebb fafaja lett, amely népdalainkban is szerepel, ezért sokan meghonosodottnak, „magyar fának” tekintik. Tény, hogy Magyarországon több akácerdő van, mint Európa többi országában együttvéve. Az akácok erdeink több mint ötödét alkotják, de emellett mezővédő fasorokban, országutak mellett, sőt parkokban is találkozunk vele. Minden szempontból mégsem örülhetünk ennek. Gazdag élővilágú természetes erdeinket hatalmas területeken egyhangú akácok váltották fel, és telepítésük, ha lassan csökkenő mértékben, de ma is zajlik.



Az akácosok hátrányai természetvédelmi és közjóléti szempontból

Az akácosok természetvédelmi szempontból nem tekinthetők valódi erdőknek. Az akác távoli tájak behozott fafaja, amelynek telepített állományai leginkább az ültetvényekhez hasonlíthatók. A hazai élővilágnak csak töredéke találja itt meg életfeltételeit, kevesebb erdei növényt találunk bennük, de hiányzik a színpompás rovarvilág és a madárfajok sokasága is. Az olyan tájakon, ahol sok akácot telepítettek, a természet szegényesebb, és nincs is lehetősége arra, hogy újra visszanyerje régi pompáját.

A fehér akác ráadásul ún. özőnnövény. Azt értjük ez alatt, hogy rövid idő alatt jelentős terjedésre képes, és így elfoglalja az őshonos növény- és állatfajok élőhelyeit. Az akác nincs egyedül ezzel a tulajdonságával. Más behurcolt fajok, pl. a bálványfa vagy a zöld juhar ugyancsak képes erre. Az akác ugyanakkor a termőhelyet magát is átalakítja, ami nem jellemző minden özőnnövényre. A gyökerein élő ún. *Rhizobium* baktériumok nitrogént termelnek, ami feldúsul a talajban. Avarja szintén sok nitrogént tartalmaz, sőt olyan vegyületeket is, amelyek más növények életképességét csökkentik. Ezért nem találkozhatunk változatos



Akácos, homokterületen



Dívtos gyógynövény a vérehulló fecskefű (*Chelidonium majus*) – nitrogénjelző gyom

élővilággal az akácosban. Az akácok a kikapcsolódás szempontjából sem kedvelt erdők. Szegényes élőviláguk, száraz, árnyat alig adó belsejük miatt kevesen látogatják, főként, ha természetes erdő-mező is akad a közelben. A tövises ágak könnyen okoznak kisebb sérüléseket, ezért pihenőhelyeket, játszótereket nem célszerű az akácosokban kialakítani.

Milyen élőlényeket találunk az akácosban?

Az akácok talaját, árnyéket alig adó belsejét csak a legkevésbé igényes növényfajok tűrik. A nitrogénben gazdag talajokhoz alkalmazkodni képes fekete bodzán kívül kevés cserjefajjal találkozhatunk. Lágyszárúak közül a nagy csalán (*Urtica dioica*), vérehulló fecskefű (*Chelidonium majus*), tyúkhúr (*Stellaria media*), zamatos turbolya (*Anthriscus cerefolium*) és más ún. nitrofil (nitrogénkedvelő) gyomok fordulnak elő. Az általános fajszegénység ellenére néha olyan különleges virágok is felbukkanhatnak az akácosokban, mint a tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*). A gombák közül jellemző az akácpereszke (*Armillaria rickenii*), jelentős a homoki szarvasgomba (*Terfezia terfeziodes*).



Rovarvilága szintén szegényes, az enyhén mérgező akáclombnak alig van hazai fogyasztója. Magjait a borsót és más pillangóst is károsító akácmoly (*Etiella zinckenella*), kérgének alsó részét és háncsát a közép-bíborbogár (*Pyrochroa serraticornis*), a fatestet pedig az amúgy is minden fát megtámadó, nagy testű, védett diófacincér (*Megopis scabricornis*) fogyasztja. Az alföldi akácokat – más erdő hjján - néhány madárfaj előszere-tettel használja fészkelő helyként, így a fokozottan védett kék vércse (*Falco vespertinus*) is, amely az elhagyott varjúfészkeket foglalja el.



Az akáctörzsek látványos fogyasztója a diófacincér (*Megopis scabricornis*)

Milyen gazdálkodást folytatunk az akácokban?

Az akácokat a múltban és jelenleg is jellemzően tarvágással újítja fel az erdőgazdálkodó. A vágásforduló 40-50 év, vagyis ilyen gazdálkodás mellett az akácerdők kivágására 40-50 éves korban sor kerül. Az új állomány a gyökerekből kinövő ún. gyökérsarjából jön létre vagy megfelelő talajelőkészítés után mesterséges telepítés következik. A tarvágás legfőbb hátrányai közé tartozik, hogy a fakitermelés után a talaj fokozott erózióknak van kitéve. Az akácok élővilága ilyenkor ugyancsak megszűnik, és a nehéz körülményeket elviselő fajok visszatéréséhez is évtizedekre van szükség. Védett természeti területeken ma már a törvényi előírások szerint az akácok



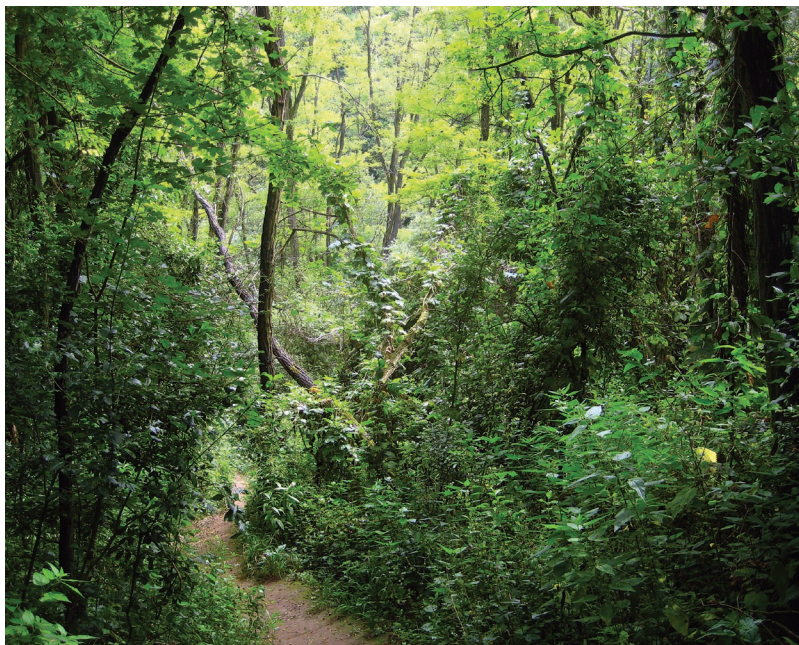
Telepített akácerdő

levágása után őshonos fafajokból álló erdőket kell létrehozni. Ezekben már más gazdálkodás is elképzelhető, akár a folyamatos erdőborítás megtartása mellett is.

Mit tehetünk az akácokkal borított területek megújításáért?

Az akácok egy részét a jövőben is érdemes fenntartani, elsősorban az akácfa, mint nyersanyag kiváló tulajdonságai miatt. Az akác virágzása idején kiváló méhlegelő, amely tulajdonsága miatt a méhészek is nagy becsben tartják. Fontos ugyanakkor figyelembe venni, hogy az akác csak akkor nem okoz természetvédelmi problémát, ha a természetes élőhelyektől megfelelő távolságra található az állományai.

Védett területeken az akácnak nincs helye. Jelenleg itt nem lehet akácot telepíteni. Ugyanakkor jó terjedőképessége miatt mégis megjelenik, és a természeti területeket átalakulással fenyegeti. A meghódított erdőket, gyepterületeket, illetve az idős akácokat át kell alakítani, vagyis őshonos fafajú állományokra kell cserélni. Ez rendkívül költséges tevékenység, mivel a kivágott akácfaék jól sarjadzanak. A mechanikai és kémiai módszerek együttes alkalmazása után lehetséges az új erdő őshonos fafajokkal történő létrehozása.



Nehezen átjárható előregedett
dombvidéki akácok



Telepített akác

Hol találhatunk akácokat a Pilisi Parkerdő területén?

Akácokkal a Pilisi Parkerdő által kezelt területen is találkozhatunk. Elsősorban a sík, vagy dombos területeken, hegylábakon fordulnak elő. Mai állományaik helyén régen többnyire legelők, szőlők és gyümölcsösök vagy éppen szántók terültek el. A művelés felhagyásával szabaddá vált lejtőkre akácokat is telepítettek vagy az akác önerőből hozta létre kisebb-nagyobb állományait. A Pilisi Parkerdőn belül a legtöbb akác a Gődöllői-dombságban található, de Budapest területén, a pesti oldalon ugyancsak jól ismert faj. A Pilis és a Visegrádi-hegység lábainál elterülő falvak körül rendszerint szintén találunk akácokat. Ezeket a természetes tájban szigetszerűen előforduló kisebb erdőfoltokat, különösen a védett területeken, kivágásuk után őshonos erdőkké érdemes alakítani.

Tudtad-e?

- Hogy Magyarországon több akác van, mint Európa többi országában együttvéve?
- Hogy az akác lombja más növények növekedését gátló vegyületeket juttat a talajba?
- Hogy az akác, bár sokan „magyar fának” tartják, nem őshonos Magyarországon?



Pilisi Parkerdő Zrt. 2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.

Telefon: 06-26-598-000 **E-mail:** informacio@pprt.hu

web: www.parkerdo.hu